

Jaarverslag Werkgroep Italië Studies 2025

3 januari 2025 - Utrecht

Tentoonstelling 'In de ban van de middeleeuwen'

Museum Catharijneconvent

[programma](#)

15 mei 2025 - Amsterdam

Boekpresentatie:

Bouk Wierda, Lotte van ter Toolen en Henk Th. van Veen,

The Codex of the Anonimo Magliabechiano, Nuova edizione annotata con trascrizione fedele dall'originale, Brill 2024

[poster](#)

23 mei 2025 - Leiden

Internationale conferentie:

Dalle Prose all'italiano odierno: cinque secoli di lingua e stile.

[poster](#)

25 juni 2025 - Utrecht

Afscheidscollege prof. dr. Harald Hendrix

✂ Lancering van het Hoogewerff-Hendrix Fonds voor Italië Studies

28 juni 2025 - Leiden

Dag van Rome 2025

Rijksmuseum van Oudheden,

Leiden

[programma](#)

24 oktober 2025 - Amsterdam

Onderzoeksdag 2025

Onderzoeksprijs en

Nella Voss-Del Mar Vertaalprijs

[programma](#)

Uitgereikte prijzen:

a. Onderzoeksprijs 2025

Juryrapport Onderzoeksprijs 2023-2025: Geschiedenis en Filosofie

De Jury heeft vier inzendingen grondig bestudeerd en beoordeeld.

Hierbij werden de volgende criteria gehanteerd: a) kwaliteit van de publicatie b) originaliteit van de onderzoeksvraag c) originaliteit van de onderzoeksmethode d) originaliteit van het bestudeerde corpus en e) relevantie voor het onderzoeksdomein.

De kandidaten voor de onderzoeksprijs 2025 in alfabetische volgorde zijn:

Roberta Biasillo, *Una storia ambientale delle Paludi pontine. Terracina dall'Unità alla bonifica integrale (1871-1928)*, Roma, Viella, 2023, 225p

Saskia Kronenberg, "Gramsci's Writing Body. On Embodiment and Subaltern Knowledge" in *Interventions, International Journal in Postcolonial Studies*, 2024, 26/5, pp. 626-641

Nina Lamal, *Italian Communication on the Revolt in the Low Countries (1566-1648)*, Leiden, Brill, 2023, 278p

Sam van der Vlugt, *Rethinking Tax Sovereignty in the European Union*, Amsterdam, IFBD (Doctoral Series, vol. 79), 2024, 631p

Net als bij vorige edities toont de WIS onderzoeksprijs ook nu weer aan hoe gevarieerd en productief het onderzoeksgebied is van de historische en filosofische studies in de Nederlanden. Opvallend hierbij is ook het aantal gepubliceerde proefschriften na eerdere promoties in zowel Nederland, België als Italië. Ook de keuze voor de uitgever is duidelijk een kwaliteitsfactor, net als de publicatie in tijdschriften die toonaangevend zijn voor het onderzoeksgebied. Van belang is ook de relevantie van de gebruikte onderzoeksmethode die vaak getuigt van een innovatieve opzet bij het bestuderen van bekende corpora.

De publicatie van Roberta Biasillo reconstrueert de bestaande narratieven rond de beroemde drooglegging van de Pontijnse moerassen in historisch perspectief. De keuzes voor de methode en het bronnenmateriaal zijn hier richtingaangevend: een combinatie van 'microhistory', etnografische analyse van de betrokken bevolkingsgroepen en de aandacht voor de impact op landschap, milieu en natuur.

Ook het artikel van Saskia Kronenberg vertrekt vanuit een methodologische keuze, namelijk het verband tussen 'de writing body' van Antonio Gramsci, de opvallende zelf gethematiseerde fysiologische kenmerken van de intellectueel en de impact hiervan op de aard van kennis en ideeëngoed door de auteur ontwikkeld. Precies het lichaam is dus, volgens teksten van Gilles Deleuze, 'source of information' voor een kenmerkende 'subaltern knowledge'. Kronenberg gebruikt met name de correspondentie van Gramsci (met moeder en schoonzus) om dit aspect toe te lichten. Een vraag van de Jury hierbij is hoe deze stelling ook kan worden verdedigd vanuit de directe bronnen van Gramsci's oeuvre.

Op empirische wijze toont Lamal de variatie aan in de geschreven documenten (al dan niet officieel) rond historische feiten in transnationaal perspectief. De reactie op de 16de-eeuwse revolte in de Nederlanden wordt overtuigend in kaart gebracht via de 'disclosure'

van documenten die niet eerder systematisch werden bestudeerd. Deze publicatie is de publiksuitgave van het proefschrift aan de KU Leuven en de University of St Andrews en combineert communicatiegeschiedenis met de analyse van de vroegmoderne diplomatie en deelaspecten uit de boekgeschiedenis. De Jury is benieuwd naar een eventuele voortzetting van dit perspectief via de aandacht voor 'l'altro lato', namelijk de hervormingsgezinde bewegingen in katholiek Italië in dit tijdsvak en de 'diaspora' van deze groepen in Noord-Europa.

De vrij omvangrijke publicatie door Sam Van der Vlugt is het resultaat van een proefschrift aan de Universiteit Antwerpen samen met de Università degli Studi di Salerno. De Jury waardeert deze bijdrage aan de reconstructie van het integratieproces binnen de EU, met name vanuit Italiaans perspectief. De methode van vergelijkende rechtsgeschiedenis (en in het bijzonder het meerjarig proces van de onderlinge afstemming van verschillende fiscale systemen binnen de EU) is wellicht een niche die vanuit de WIS in de toekomst nog meer aandacht verdient.

Besluitvorming van de Jury

Het belangrijke boek van Biasillo krijgt van de Jury een eervolle vermelding. De aansluiting bij de recente en veelbelovende ontwikkeling van de sub-discipline 'Environmental History' heeft de Jury sterk gewaardeerd, maar ook de vlotte leesbaarheid van het werk, de verzorgde stijl, taalrijkdom en elegante schrijftuur.

De WIS onderzoeksprijs 2025 gaat dit jaar naar een onderzoekslijn rond 'print en power' die voor de vroegmoderne studies in Nederland intussen toonaangevend is gebleken. De Jury is onder de indruk van de baanbrekende publicatie over de intensiteit en de complexiteit van communicatienetwerk tussen Italië en de Nederlanden, naar aanleiding van de historische opstand tegenover de Spaanse overheid. De auteur zet met deze studie een ijkpunt neer in het vakgebied, dat de Jury heeft overtuigd. Om deze redenen gaat de WIS onderzoeksprijs 2023-2025 'Geschiedenis en Filosofie' dit jaar naar het werk en het onderzoek van Nina Lamal.

De leden van de jury: Cristiano Amendola, Philiep Bossier (juryvoorzitter), Serena Ferente, Veronica Manson (direttrice dell'Istituto Italiano di Cultura, Amsterdam), Arthur Weststeijn.

b. Nella Voss-Del Mar vertaalprijs 2025

Juryrapport 'Nella Voss Del Mar' vertaalprijs 2025

De 'Nella Voss Del Mar' vertaalprijs is ingesteld door de Stichting Incontri en wordt om de twee jaar uitgereikt door de Werkgroep Italië Studies. Deze prijs is bedoeld als aanmoediging voor beginnende vertalers. Daarom gaat het ook steeds om nog niet eerder gepubliceerde vertalingen. Je kunt het vergelijken met een proefvertaling (bij een uitgeverij bijvoorbeeld), maar dan wel met een prijsbedrag en een certificaat hiermee verbonden.

Onze prijs komt de laatste tijd meer en meer in de belangstelling te staan. Hij wordt nu ook opgenomen in het Vertaallexicon Nederland (directeur C. Meijer). We zien ook het aantal deelnemers stijgen, en vaak ook de omvang en intensiteit van de vertaalprojecten.

Voor de editie 2025 heeft de Jury drie kandidaten beoordeeld. Hierbij werden de volgende criteria gehanteerd: 1) kwaliteit van de vertaling 2) originaliteit van de brontekst 3) moeilijkheidsgraad van het vertaalproject en 4) potentialiteit (haalbaarheid) van het project (b. vb bij tijdschrift, Fonds of uitgever).

De kandidaten voor de editie 2025 zijn als volgt, in alfabetische volgorde.

Albertus Johannes (Bart) Lamaker, ‘De Nacht’, Nederlandse vertaling van het deel ‘La Notte’ uit de *Canti Orfici* van Dino Campana

Marina Marzaro, “Lo sparo”, Italiaanse vertaling van Virginie Loveling, *Een revolverschot*

Pauline Rutten, “De zee voorbij Napels”, Nederlandse vertaling van Anna Maria Ortese, *Il mare non bagna Napoli*.

Wat meteen opvalt bij deze projecten is de aandacht voor literaire auteurs uit de canon. Je kunt zelf spreken van ‘iconische’ teksten uit beide cultuurgebieden. Binnen de Nederlandstalige component zien we ook hoe net een Italiaanse vertaalster zich waagt aan een tekst uit het Vlaamse cultuurgebied en dan nog wel uit het begin van vorige eeuw. Dat gebeurt niet zo vaak, zeker niet bij een beginnend vertaler. We zien ook twee vrouwelijke auteurs, Ortese en Loveling, beide kernfiguren met een grote rol als intellectueel in de maatschappij. Bij deze auteurs gaat hem prozateksten maar ingewikkelder wordt het bij Campana, waar het gaat om poëtisch proza, lyrisch proza, ‘sacralità laica’ zegt men ook, men is er nog steeds niet uit. Campana is sowieso een buitenbeentje, de Italiaanse poète maudit en modernist buiten categorie. Hiermee is meteen ook gezegd dat de Jury veel respect heeft voor het niveau van deze vertaalprojecten. Vertalen is nooit zomaar eenvoudig, maar hier maken deze kandidaten het voor zichzelf verre van makkelijk.

Il mare non bagna Napoli is een verhalenbundel van Anna Maria Ortese (1914-1998), met ook journalistieke reportages. De auteur beweegt zich in haar lange carrière vaak op de grens van realisme, magisch realisme, surrealisme en fantasy, essay en fictie. Ze ontving voor deze tekst uit 1953 de Premio Viareggio en later ook de Premio Strega voor *Poveri e semplici* uit 1976. Duidelijk canon. Pauline Rutten levert een prima vertaling, met aandacht voor taalregisters, spreektaal, volkstalige elementen en bijbehorend lexicon en syntaxis. De moeilijkheidsgraad is beduidend maar onder controle. Het ritme van de doeltekst voelt af en toe nog Italiaans aan. Ergens ziet de Jury ook een taalkeuze die afwijkt van de Nederlandse standaard. Dit project is zeker haalbaar en veelbelovend.

Ook de vertaling van Virginie Loveling (1836-1923) door Marina Marzaro is een goede keuze op de editoriale markt. Aardig om te vermelden is dat deze Gentse anticlericale feministe avant la lettre aan een soort comeback bezig is. Precies *Een revolverschot* uit 1911 werd dit jaar (2025) toegevoegd aan de update-lijst van de Canon van de Nederlandstalige Literatuur. Bovendien verscheen enkele maanden geleden ook de eerste Franse vertaling door Françoise Antoine bij uitgeverij Cambourakis in Parijs. Dit met steun van het Vlaamse Letterenfonds, duidelijk een tip voor Marina. Het hoofdwerk van Loveling zijn nog steeds haar Oorlogsdagboeken uit WO I. De vertaling verloopt vlot maar je ziet ook hoe de vertaler een beetje worstelt met het Vlaamse taaleigen, bovendien van meer dan een eeuw oud. Dat is begrijpelijk. Verdienstelijk is de creativiteit van Marzaro hierbij. Hetzelfde geldt voor het overbrengen van plaatsnamen en cultuurgebonden realia,

een 'very old issue' in de vertaalkunde. De Jury krijgt ook de indruk van het Nederlands als een soort tussenplatform tussen de Vlaamse variant van de brontekst en het Italiaans van de doeltekst.

En dan nu Campana. Van Dino Campana (1885-1932) uit de streek 'Romagna toscana' is eigenlijk maar een tekst verschenen, en wat voor een, de *Canti Orfici* uit 1914 na 7 jaar werk (dicht bij de publicatiedatum van Loveling, trouwens). In navolging van grootmeesters als Dante, Petrarca en Leopardi levert Campana hier een visionaire tekst waar de reis van de ziel centraal staat. Zijn proza-poëzie is zowel hermetisch, melodieuze, magisch, symbolisch, crepuscolair, archaïserend als sensueel en erotisch en bestaat uit twee keer 15 onderdelen. Kortom, meer een 'Gesamtkunstwerk', een 'opera totale' met een enorme intertext, meer dan zomaar een gedicht. De carrière van Campana eindigt hier ook mee, want na veertien jaar in een psychiatrische instelling sterft de auteur in 1932. Wie durft dit te vertalen en met welk risico, met welk resultaat? Wie verbrandt zich hieraan? Even opzoeken en je vindt vertalingen in het Engels, Frans en niet onverwacht Portugees (de taal van Camoes en Pessoa). That's it, niet veel meer. En in het Nederlands? Wel, toch wel, maar enkel fragmenten, in tijdschriften en niet uit de *Canti*. Karel van Eerd in *Raster* (1997, vol. 78) en Annegret Böttner in *De Gids* (1994). En Frans van Dooren, hij toch wel? Ja en neen, want hij vertaalt in deze context slechts een gedicht, en wel van van Sibilla Aleramo, 'Kracht in mij om lief te hebben', de auteur met wie Campana een (korte) liefdesverhouding had.

De meeste vertalers lopen dus met een wijde bocht om de *Canti Orfici* heen. Maar niet Bart Lamaker, die hier al een tijd mee bezig is, zo vernemen we, en met passie. Zijn vertaling heeft al een gevorderd stadium bereikt en voor nu heeft hij het eerste deel, 'La Notte', ingediend. Conform de brontekst, kiest Lamaker duidelijk voor een fonetisch-akoestische vertaling met alliteratie, binnenrijm, interne echo van semantische velden, behoud van de muzikale zinsstructuur in heel lange zinnen, visionaire beeldtaal, maar ook duistere, mysterieuze evocaties. Dat is op zich tegelijkertijd de beste maar ook moeilijkste keuze. En het lukt, een van de Juryleden zei dat je ook even vergeet dat het om een vertaling gaat. Een enorm compliment. Het zij gezegd, deze vertaling is niet af; we vinden haperingen, soms verrassend eigentijds Nederlands toch wel, hier en daar een minimale fout, een onhandige woordkeuze. Ook de Dante-intertext (met name *Inferno*, V, Paolo e Francesca) klinkt nog niet volledig door.

Maar de Nella Voss Del Mar is in eerste instantie een aanmoedigingsprijs voor een vertaalproject. De projectvertaling van Lamaker krijgt van de Jury de hoogste beoordeling voor de vier criteria, en wel voor de uitzonderlijke keuze van de brontekst, de uiterste moeilijkheidsgraad en toch ook de slaagkans van het project, mits wellicht volledige coaching (bijvoorbeeld door iemand als Paul Claes, Martinus Nijhoffprijs, Vlaams classicus, germanist en romanist, vertaler van Ulysses van Joyce, van Rimbaud, de grote Latijnse auteurs, maar ook vele Italiaanse dichters). Wie weet.

Beoordeling:

De Nella Voss del Mar vertaalprijs 2025 gaat naar Bart Lamaker voor 'De Nacht/La Notte' uit de *Canti Orfici* (1914) van Dino Campana.

JURY: Valentijn As, Ardie van Berkel, Philiep Bossier (voorzitter), Claudio Di Felice, Leine Meeus (laureaat Nella Voss Del Mar vertaalprijs 2023)

***Incontri. Rivista europea di studi italiani*, Vol. 39 No. 1 (2024)**

Editoriale

1. *Editorial: A new beginning* — La redazione

Articoli

1. *Writing Feminism on the Crossroads between England and Italy: The Case of Lucy Re Bartlett (1876–1922)* — Eline Batsleer
2. *Neither Catholic Nor Fascist: Luigi Meneghelli's Vision of Education* — Serena Domenici
3. *From Italian Switzerland to the Eastern Adriatic: Culinary Cultures on the 'Margins' of Italianness* — Gabriele Paleari

Recensioni

1. *From Emblem of National Identity to Pop Culture Icon* — Sarah Bonciarelli
2. *Flemish and Dutch Painters in Southern Italy* — Bram de Klerck
3. *Forms of the Small: The Entomological Imagination in Italian Culture* — Paola Nigro
4. *Humanist Warriors: Susanna de Beer's New Book on the "Battle for Rome"* — Florian Schaffenrath

***Incontri. Rivista europea di studi italiani*, Vol. 39 No. 2 (2024)**

Articoli

1. *Il piccolo garibaldino Revisited: Underage Risorgimento Volunteering and the Case of Fourteen-Year-Old Giovanni Martinelli* — Puck de Boer
2. *A Third Space: Corto Maltese in Africa: Otherness and the Ethics of Encounter in Hugo Pratt* — Gehad Mohammed Ezzat
3. *A Trace of Non-Narrative Signification: The Musicalization of Fiction in Vitaliano Trevisan's Prose* — Arianna Grossi
4. *La Grande Bellezza and the Aesthetics of the Absurd: Intertextuality, Identity and Space* — Elizabeth Ooms

Recensioni

1. *Pliny, Vasari and the Codex: A New Edition of the Anonimo Magliabechiano* — Klazina Botke
2. *Italian Unification and Nascent National Identity: Examining Nineteenth-Century Italy Through Interdisciplinary Lenses* — Kristina Varade
3. *Italo Calvino and Palomar in the Zen Buddhist Gardens and Temples of Kyoto* — Ulla Musarra-Schröder
4. *Emilio Villa Reconsidered: Multilingual Crossings, Primordial Modernities and Sacred Texts* — Bashaina Dumerant

Segnalazioni

1. *Juryrapport Onderzoeksprijs 2021-2023: Kunstgeschiedenis en Archeologie* — Bram de Klerck, Maria Forcellino, Marleen Termeer
2. *WIS Thesis Prize 2024 - Report of the Jury* — Philiep Bossier

Leden

In 2025 is het ledenbestand verder geactualiseerd: slapende inschrijvingen zijn verwijderd en de ledenlijst is opgeschoond. Nieuwe inschrijvingen hebben bijgedragen aan de verdere versterking van de ledenbasis.

Kascommissie

De kascommissie wordt dit jaar gevormd door Lies Verbaere en Emma Grootveld.